

11. Alammary A., Sheard G., Garbone A. Blended learning in higher education : Three different approaches. Australasian Journal of Educational Technologies. 2014. № 30 (4). P. 440–454.
12. Bonk, C. J., Graham, C. R. Handbook of blended learning : Global perspectives, local designs. San Francisco, CA : Pfeiffer Publishing, 2006. 571 p.
13. Pogrow S. Challenging at risk learners: findings from the HOTS program. PhiDelta. Kappan, 1990. pp. 389–397.
14. Sleeman D. Intelligent Tutoring Systems. Orlando, Florida : Academic Press, 1992. 345 p.

Zaitseva I. O., Korobova Yu. V. Peculiarities of distance learning organization and its didactic opportunities.

The article outlines the optimal conditions and didactic opportunities for distance learning. The paper defines “distance learning” as a well-targeted and controlled (at the level of internal and external monitoring) student’s independent work with systematic interactive communication with teachers. The article explains the specifics of distance learning such as: interactivity, performance of discussions at the forum, clear time management and participation of students in adjusting the structure, content and effectiveness of the course. It has been proved that distance learning technologies basically include the task-oriented, managed, intensive students’ independent work and the organization of communication between students and teachers.

The article analyzes interaction levels of distance learning elements (levels of control elements, interaction and delivery). Much attention is given to the optimal conditions for distance learning organization, namely: clear structuring and content of training courses; involvement of higher educational establishments; methodological support; efficient staff; ICT competence; implementation of distance learning and heuristic technologies; comprehensive diagnosis of current and final learning outcomes.

The authors focus on didactic possibilities of distance learning that are outlined within the theory of heuristic learning. Heuristic technologies and ICT are used as a means of developing students’ research competence and forming their knowledge independently.

The conclusion dwells upon the main types of online tasks for self-study that are characterised as: training, cognitive, simulative, testing, informative, problem-based learning and gamification. The common feature of the tools is the context creation in which students can obtain and use elements of knowledge while working independently.

Key words: distance learning, information technologies, didactic opportunities, interactivity, organization of teaching and learning process.

УДК 378.147:799.31:355 (043.3)

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.83.14>

Кіцай Я. В., Кустинський О. В.

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ У ПРОЦЕСІ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ

Статтю присвячено аналізу проблеми забезпечення високого рівня професійної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників. Автор розкрив ступінь актуальності окресленої проблеми, наголошуючи на тому, що прикордонна служба відіграє в українському суспільстві надзвичайно важливу роль. Це фундаментальний інститут соціуму і правоохоронний складник фундаменту держави. Водночас прикордонне відомство в пострадянському середовищі має власну історію становлення. Керівництво держави покладає на цю структуру великі надії, оскільки усвідомлює значення цілісності кордонів та території.

У запропонованій статті автор зосередив увагу також на тому, наскільки в науковій сфері розкрито важливість підготовки фахівців-прикордонників. Представлено відповідних науковців та їхні праці, що є дотичними до цієї проблеми.

У змісті статті роз’яснено особливості, зміст та специфіку професійної діяльності офіцерів-прикордонників, управлінської ланки прикордонної служби, яким належить право приймати рішення щодо охорони та захисту державного кордону.

Стаття містить визначення категорій “вогнева підготовка” та “особиста безпека”. Із метою формулювання методичних рекомендацій до проведення навчальних занять із вогневої підготовки та особистої безпеки проаналізовано особливий статус знань, умінь та навичок вищезазначених різновидів підготовки. Саме на основі специфічності цих знань та умінь побудована методика реалізації вогневої підготовки та підготовки з особистої безпеки майбутніх офіцерів-прикордонників. Представлено зміст методичних рекомендацій до навчальних занять із вогневої підготовки та особистої безпеки: усвідомлення мети і завдання застосування зброї в діяльності щодо охорони та захисту кордону; знання змісту та оволодіння способами використання зброї в охороні та захисті кордону; ставлення курсантів до виконання завдань; рівень готовності курсантів до відпрацювання високого рівня професійних умінь; оцінка та врахування особливостей нервової системи кожної особистості курсанта, наявність професійного досвіду, нахили та здібності майбутніх офіцерів.

Ключові слова: вогнева підготовка, професійна підготовка, підготовка з особистої безпеки, майбутні офіцери-прикордонники, методичні рекомендації.

Процеси перетворення суспільства у напрямі демократизації безпосередньо залежать від рівня розвитку її інститутів та структур. Основним завданням щодо трансформацій пострадянського соціуму на відкрите є забезпечення правової системи, що передбачає сформованість правоохоронних соціальних інститутів. Професійні завдання щодо проблем перетину державного кордону, контролю за трафіком контрабанди та незаконних формувань тощо в українському суспільстві займається Державна прикордонна служба, яка реформує її, адаптуючи та інтегруючи європейський досвід до реалій українського соціуму. Війна, що має місце на східних територіях України, провокує до перегляду системи на наповнення професійної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників. Особливого статусу в цій підготовці набула вогнева підготовка, зосереджена не лише на оволодінні зброєю задля зупинки порушників кордону, нелегальних предметів, а й для збереження життя та здоров'я прикордонників.

Ефективне функціонування закладу вищої освіти Державної прикордонної служби сприяло появі чималої кількості наукових праць, присвячених різноманітним актуальним питанням. Можна констатувати, що у представленому дослідженні на увагу заслуговують наукові дослідження В. Балашова [2], І. Грязнова [3], Д. Іщенко [8], О. Діденка [4], С. Капітанець [9], В. Миропольської [13], М. Недбая [14], Є. Потапчука [15], В. Ягупова [16]. Згадані вчені доклали зусиль до модернізації змісту професійної підготовки курсантів вищого військового навчального закладу та результативного формування професіоналізму та компетентності.

Слід зауважити, що проблемам удосконалення вогневої підготовки військовослужбовців та офіцерів-прикордонників присвячені праці О. Барабанщикова, Б. Бадмаєва, О. Гречихіна, М. Дьяченка та багатьох інших [5].

Метою статті є розкриття змісту методичних рекомендації щодо проведення навчальних занять із вогневої підготовки та підготовки з особистої безпеки майбутніх офіцерів-прикордонників.

Соціально-політичний аналіз внутрішнього життя України та її ролі у світовій політиці підтверджують існування проблем, як-от погіршення криміногенної ситуації, високий рівень ситуацій екстремального характеру, а також загроз ззовні. Саме цим пояснюється стан активізації правоохоронної діяльності Державної прикордонної служби України. Стали частими випадки загрози життю українських прикордонників. Тому особлива увага у професійній підготовці майбутніх офіцерів-прикордонників приділяється нині і вогневій і підготовці з особистої безпеки. В останніх рішеннях керівництва прикордонного відомства, відображених у відповідних документах, сформульовано вимоги до підвищення рівня компетентності та професіоналізму представників прикордонної служби, пов'язані з безпекою під час виконання службових завдань.

Процес вогневої підготовки та підготовки з особистої безпеки відбувається у вищих військових навчальних закладах. Серед основних завдань є не лише передання знань про зброю та формування вмінь і навичок, а й забезпечення високого рівня критичного мислення, певної реакції в екстремальних умовах. Водночас необхідно забезпечити безперервність навчання, тобто вдосконалення отриманих знань та вмінь протягом виконання професійно-службових завдань.

Надійна охорона кордону – одна з умов ефективного вирішення завдань щодо державного реформування та будівництва. На Державну прикордонну службу покладено забезпечення високого рівня професійної підготовки, формування морально-психологічних якостей офіцерів-прикордонників.

Процес підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників є багатогранним і має чималу кількість складників. Особливий статус вогневої підготовки пояснюється також появою нових зброї, проривів у технологіях, комунікаціях тощо, що є предметом особливої уваги науковців [16]. Основними способами вирішення цієї проблеми є такі: активне впровадження інновацій щодо розкриття змісту та методики викладання тих дисциплін, які пов'язані з вогневою підготовкою та підготовкою з особистої безпеки; вивчення психолого-педагогічних факторів впливу у здійсненні вогневої підготовки та підготовки з особистої безпеки.

Слід зауважити, що тактика ведення бойових дій зазнала нині еволюційних змін, зросли та суттєво ускладнились оперативно-тактичні функції офіцерських кадрів прикордонної служби, що також зумовило необхідність дослідження нами проблеми підвищення якості вогневої підготовки та підготовки з особистої безпеки майбутніх офіцерів-прикордонників [16].

Теоретичний аналіз наукової літератури філософського (дослідження війни), психолого-педагогічного напрямку свідчить про відсутність наукових праць щодо методики реалізації вогневої підготовки та підготовки з особистої безпеки майбутніх офіцерів-прикордонників [14].

Аналіз особливостей освітнього процесу у вищих військових навчальних закладах України (що мала ще за часів Радянського Союзу найбільшу їх кількість) дали змогу визначити зміст вогневої підготовки та підготовки з особистої безпеки та виокремити її основні характеристики:

– під сутністю вогневої підготовки та підготовки з особистої безпеки варто розуміти такий вид підготовки представників правоохоронних інституцій, що має на меті вивчення структури зброї, заходів щодо безпечного з нею поводження, стрільських прийомів; тренування на відповідних тренажерах; відпрацювання нормативних вимог із вогневої підготовки та підготовки з особистої безпеки; вивчення правового підґрунтя у застосуванні зброї;

– практична сторона вогневої підготовки та підготовки з особистої безпеки вимагає доведення сформованих умінь та навичок до високопрофесійного автоматизму;

– існування особливих наукових досліджень щодо проблем вогневої підготовки та підготовки з особистої безпеки (питання підвищення методичної майстерності викладачів закладів вищої освіти правоохоронних структур України (О. Коваль); забезпечення рівня фізичної готовності щодо застосування силового впливу до правопорушників протягом вивчення основ особистої безпеки майбутніми офіцерами-прикордонниками (О. Мозолев); забезпечення рівня особистої безпеки в правоохоронних інституціях співробітників (А. Суббот); вивчення питань особистої безпеки, правової захищеності як діяльності, так і співробітників-правоохоронців (В. Андросюк, В. Білоус, В. Гриценко, В. Пліско та ін.) [1]; питання психологічного підґрунтя у використанні зброї оперативними працівниками (О. Бандурка); вивчення психологічних факторів у підготовці правоохоронців для застосування зброї в екстремальній ситуації (Е. Чеботарев); забезпечення культури поведінки зі зброєю (В. Гурський, Ю. Зайцев, В. Заболотний).

Український учений А. Жаров досліджував основи розвитку культури і особистої безпеки військовослужбовців. Саме він у розкритті змісту поняття “особиста безпека” додав такі ознаки, як стабільність діяльності, що вможливило виконання службових завдань та обов’язків у мирний час та особливий період, а також комплексна система захисту від екзогенних та ендогенних факторів дестабілізації [6].

Дослідниця І. Ковальська вивчала зміст, структуру та психологічні впливи на забезпечення особистої безпеки представників прикордонного відомства. Учена визначила поняття “особиста безпека” як стан захисту особистості військовослужбовця-прикордонника від небезпечних факторів оперативно-службової діяльності, що одночасно надає фізичну, психічну та духовну безпеку, можливість ефективного вирішення професійних завдань, особистісно-професійний розвиток особистості [10].

Учений В. Лефтеров у власних наукових працях стверджував, що сучасна стратегія особистої безпеки правоохоронця виглядає як узагальнена модель його поведінки щодо забезпечення безпеки і визначає специфічні та загальні когнітивні складники в інформації про виживання та безпеку [11].

Дослідник В. Малічевський вивчав психологічні методики у вогневій підготовці в підрозділах органів внутрішніх справ МВС України. Ним визначено фактори, що безпосередньо впливають на ефективність діяльності в екстремальних умовах. Завдяки працям В. Малічевського здійснено спроби побудови та обґрунтування технології психологічної підготовки правоохоронців України; спроектовано методичні основи диференційованого підходу в навчанні (урахуванням типології особистості); розроблено і впроваджено техніку соціально-психологічних тренінгів та смуг психологічного навантаження з метою проведення занять із вогневої підготовки та підготовки з особистої безпеки; сформульовано практичні рекомендації щодо використання методу тренінгу [12]. До вищеподаних досліджень слід зарахувати наукові доробки таких науковців, як Я. Кондратьєва, М. Онуфрієва, які також займались вивченням питань особистої безпеки співробітників правоохоронних інституцій [7].

Ефективність освітнього процесу у вищій школі залежить від рівня сформованих умінь та навичок. Майбутні фахівці прикордонного відомства повинні опанувати комплекс специфічних та загальних умінь.

Слід зазначити, що в змісті методичних рекомендацій щодо проведення навчальних занять із вогневої підготовки та підготовки з особистої безпеки майбутніх офіцерів-прикордонників необхідно врахувати той факт, що вміння та знання з вогневої підготовки та підготовки з особистої безпеки є специфічним видом знань і умінь, а оволодіння ними можливе завдяки глибокому розумінню їх суті, властивостей та закономірностей. Варто наголосити, що пріоритетним завданням у вогневій підготовці та підготовці з особистої безпеки є отримання практичного досвіду в опануванні прийомів та способів використання зброї, а також здатність оцінити ситуацію, тактичну обстановку, варіанти можливих рішень [8].

Методичні рекомендації до проведення навчальних занять із вогневої підготовки та підготовки з особистої безпеки відображають вимоги щодо усвідомленого використання прийомів та положень, на яких ґрунтується використання зброї. Наступною важливою вимогою є свідоме перенесення старих способів розв’язання завдань на нові [15].

Ключовими положеннями методичних рекомендацій до проведення навчальних занять із вогневої підготовки та підготовки з особистої безпеки є такі: усвідомлення мети і завдання застосування зброї у діяльності щодо охорони та захисту кордону; знання змісту та оволодіння способами використання зброї в охороні та захисті кордону; ставлення курсантів до виконання завдань; рівень готовності курсантів до відпрацювання високого рівня професійних умінь; оцінка та врахування особливостей нервової системи кожної особистості курсанта, наявність професійного досвіду, нахили та здібності майбутніх офіцерів.

У методичних рекомендаціях до проведення навчальних занять із вогневої підготовки та підготовки з особистої безпеки враховано особливості умов навчання майбутніх прикордонників, організації освітнього процесу, рух завдань від простих до складних, темп виконання відповідних завдань курсантами-прикордонниками; розробка завдань та вправ у швидкозмінних умовах.

Таким чином, методичні рекомендації до проведення навчальних занять із вогневої підготовки та підготовки з особистої безпеки вимагають відпрацювання в майбутніх офіцерів-прикордонників більш ускладнених способів виконання дій.

Висновки. Отже, вогнева підготовка і підготовка з особистої безпеки мають стати факторами забезпечення військового компонента в професійній підготовці майбутніх офіцерів-прикордонників. Методичні рекомендації покликані сформувати в майбутніх офіцерів-прикордонників високий рівень умінь

застосовувати зброю та забезпечувати особисту безпеку, що ґрунтується на використанні доцільних методів навчання, їх раціональному поєднанні, впровадженні оптимальної моніторингової системи тощо.

Перспективами подальших наукових розвідок у межах вирішення проблеми забезпечення вогневої підготовки та підготовки з особистої безпеки є такі недосліджені актуальні питання, як упровадження в освітній процес закладів вищої освіти інновацій щодо формування відповідних умінь та навичок.

Використана література:

1. Забезпечення особистої безпеки працівників органів внутрішніх справ при виконанні службових обов'язків : науково-практичні рекомендації / В. Г. Андросюк, Л. І. Казміренко, Г. О. Юхновець та ін. Київ : НАВСУ, 1999.
2. Балашов В. А. Формирование профессиональных качеств у слушателей-пограничников в процессе профессионального обучения : дисс. ... канд. пед. наук. Хмельницький, 1996. 263 с.
3. Грязнов І. О. Удосконалення індивідуальної виховної роботи командирів підрозділів Прикордонних військ України : дис. ... канд. пед. наук. Хмельницький, 1998. 210 с.
4. Діденко О. В. Педагогічні умови професійного самовдосконалення майбутніх офіцерів : дис. ... канд. пед. наук. Хмельницький, 2003. 201 с.
5. Дьяченко М. И. Военная психология и педагогика. Москва, 1972. 271 с.
6. Жаров А. І. Розвиток культури і формування особистої безпеки воїна збройних сил України. *Мультиверсум. Філософський альманах* : зб. наук. праць / відп. ред. Лях В. В. 2001. Вип. 41. 232 с.
7. Забезпечення особистої безпеки працівників органів внутрішніх справ при виконанні службових обов'язків : науково-методичні рекомендації / МВС України, НАВСУ / під ред. М. І. Онуфрієва, Я. Ю. Кондратьєва. Київ, 1999. 71 с.
8. Іщенко Д. В. Курс лекцій із військової педагогіки. Хмельницький : Вид-во АПВУ, 1998. 158 с.
9. Капітанець С. В. Педагогічні умови формування професійного спілкування у майбутніх офіцерів-прикордонників : дис. ... канд. пед. наук. Хмельницький, 2001. 224 с.
10. Ковальська І. Е. Особиста безпека військовослужбовців Державної прикордонної служби України: сутність, структура та соціально-психологічні чинники її забезпечення. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України : електрон. наук. фах. вид* / гол. ред. Грязнов І. О. 2011. Вип. 3. URL: <http://www/nbuv.gov.ua/e-journals/Vnadsps/2013/11kiescz.pdf>.
11. Лефтеров В. А. К вопросу о психологическом обеспечении личной безопасности работников органов внутренних дел. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України : електрон. наук. фах. вид* / гол. ред. Романишина Л. М. 2010. Вип. 3. URL: <http://www/nbuv.gov.ua/e-journals/Vnadsps/2013/10vlaovd.pdf>
12. Малічевський В. І. Актуальні проблеми підготовки до застосування вогнепальної зброї на ураження. *Вісник Київського національного університету імені Т. Г. Шевченка. Військово-спеціальні науки*. Вип. 3. 2001. С. 56–59.
13. Миропольська О. В. Формування професійної компетентності фахівців митних органів в умовах службової діяльності : дис. ... канд. пед. наук. Хмельницький, 2009. 219 с.
14. Недбай М. П. Формування професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до застосування технічних засобів у службовій діяльності : дис. ... канд. пед. наук. Хмельницький, 2009. 300 с.
15. Потапчук С. М. Військова психологія : навчальний посібник. Хмельницький : Вид-во Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Б. Хмельницького, 2003. 150 с.
16. Ягупов В. В. Військова психологія : підручник. Київ : ТанDEM, 2004. 656 с.

References:

1. Androsyuk V. G., Kazmirenko L. I., Yukhnovets G. O. and others. (1999) Zabezpechennya osobystoyi bezpeky pratsivnykiv orhaniv vnutrishnikh sprav pry vykonanni sluzhbovykh obov'yazkiv. [Ensuring the personal safety of law enforcement officers in the performance of their duties]: Scientific and practical recommendations. K.: NAVSU. [in Ukrainian]
2. Balashov V. A. (1996) Formirovaniye professyonal'nykh kachestv u slushateley-pohranychnykov v protsesse professyonal'noho obucheniya. [Formation of professional qualities in students-border guards in the process of professional training]: diss. ... Cand. ped. Science. Khmelnytsky. 263 p. [in Ukrainian]
3. Gryaznov I. O. (1998) Udoskonalennya indyvidual'noyi vykhovnoyi roboty komandyriv pidrozdiliv Prykordonnykh viys'k Ukrayiny. [Improving the individual educational work of commanders of the Border Troops of Ukraine]: dis. ... Cand. ped. Science. Khmelnytsky. 210 p. [in Ukrainian]
4. Didenko O. V. (2003) Pedahohichni umovy profesiynoho samovdoskonalennya maybutnikh ofitseriv. [Pedagogical conditions of professional self-improvement of future officers]: dis. ... cand. ped. Science. Khmelnytsky. 201 p. [in Ukrainian]
5. Dyachenko M. I. (1972) Voennaya psikhohohyia u pedahohyky. [Military psychology and pedagogy]. M. 271 p. [in Ukrainian]
6. Zharov A. I. (2001) Rozvytok kul'tury i formuvannya osobystoyi bezpeky voyina zbroynykh syl Ukrayiny. [Development of culture and formation of personal security of the soldier of the armed forces of Ukraine]. *Multiverse. Philosophical Almanac: Coll. Science. works* / from. ed. Lyakh V.V. Vip. 41. [in Ukrainian]
7. Zabezpechennya osobystoyi bezpeky pratsivnykiv orhaniv vnutrishnikh sprav pry vykonanni sluzhbovykh obov'yazkiv. [Ensuring the personal safety of employees of internal affairs in the performance of official duties]: Scientific and methodological recommendations / Ministry of Internal Affairs of Ukraine, NAVSU: Ed. M. I. Onufrieva, Ya. Yu. Kondratieva. K., 1999. 71 p. [in Ukrainian]
8. Ishchenko D. V. (1998) Kurs lektsiy z viys'kovoyi pedahohiky. [Course of lectures on military pedagogy]. Khmelnytsky: APVU Publishing House. 158 p. [in Ukrainian]
9. Kapitanets S. V. (2001) Pedahohichni umovy formuvannya profesiynoho spilkuvannya u maybutnikh ofitseriv-prykordonnykiv. [Pedagogical conditions of formation of professional communication at future officers-frontier guards]: dis. ... candidate ped. Science. Khmelnytsky. 224 p. [in Ukrainian]
10. Kovalska I. E. (2011) Osobysta bezpeky viys'kovosluzhbovtziv Derzhavnoyi prykordonnoyi sluzhby Ukrayiny: sutnist', struktura ta sotsial'no-psikhohohichni chynnyky yiyi zabezpechennya. [Personal security of servicemen of the State Border Guard Service of Ukraine: essence, structure and socio-psychological factors of its provision] [Electronic resource]. *Bulletin of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine: electron. Science. profession. type* / goal ed. Gryaznov I. O. Issue. 3. URL: <http://www/nbuv.gov.ua/e-journals/Vnadsps/2013/11kiescz.pdf>. [in Ukrainian]

11. Lefterov V. A. (2010) K voprosu o psikhologicheskoy obespechenyy lychnoy bezopasnosti rabotnykh orhanov vnutrennykh del. [On the question of psychological support for personal safety of employees of internal affairs [Electronic resource]. *Bulletin of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine: electron. Science. profession. type / goal ed.* Romanishina L. M. Vip. 3. URL: <http://www/nbu.gov.ua/e-journals/Vnadps/2013/10vlaovd.pdf> [in Ukrainian]
12. Malichevsky V. I. (2001) Aktual'ni problemy pidgotovky do zastosuvannya vohnepal'noyi zbroyi na urazhennya. [Actual problems of preparation for the use of firearms to defeat]. *Bulletin of Kyiv National University. T. Shevchenko. Military special sciences.* Vip. 3. S. 56–59. [in Ukrainian]
13. Myropolska O. V. (2009) Formuvannya profesiynoyi kompetentnosti fakhivtsiv mytnykh orhaniv v umovakh sluzhbovoyi diyal'nosti. [Formation of professional competence of customs officers in terms of service activities]: dis. ... candidate ped. Science. Khmelnytsky. 219 p. [in Ukrainian]
14. Nedbay M. P. (2009) Formuvannya profesiynoyi hotovnosti maybutnikh ofitseriv-prykordonnykh do zastosuvannya tekhnichnykh zasobiv u sluzhbovyi diyal'nosti. [Formation of professional readiness of future border guards to the use of technical means in service]: dis. ... candidate ped. Science. Khmelnytsky. 300 p. [in Ukrainian]
15. Potapchuk E. M. (2003) Viys'kova psikhohiia. [Military psychology: textbook. way]. Khmelnytsky: Nat. acad. State border. service of Ukraine named after B. Khmelnytsky. 150 p. [in Ukrainian]
16. Yagupov V. V. (2004) Viys'kova psikhohiia. [Military psychology]: a textbook. K.: Tandem. 656 s. [in Ukrainian]

Kitsai Ya. V., Kustinsky O. V. Peculiarities of methodical work on conducting training classes in the process of fire training of future border officers

The article is devoted to the analysis of the problem of ensuring a high level of professional training of future border guards. The author revealed the urgency of this problem, emphasizing that the border service plays an extremely important role in Ukrainian society. It is a fundamental institution in society, and a law enforcement component of the foundation of the state. At the same time, the border agency in the post-Soviet environment has its own history of formation. The leadership of the state has high hopes for this structure, as it is aware of the importance of the integrity of borders and territory.

In the proposed article, the author also focused on the extent to which the importance of training border guards has been revealed in the scientific sphere. Relevant scientists and their works related to this problem are presented.

The content of the article explains the features, content and specifics of the professional activities of border guards, the management of the border service, which has the right to make decisions on the protection and defense of the state border.

The article contains definitions of the categories "fire training" and "personal safety". In order to formulate guidelines for conducting training sessions on fire training and personal safety, the special status of knowledge, skills and abilities of the above types of training is analyzed. It is on the basis of the specificity of this knowledge and skills, the method of realization of fire training and training on personal safety of future border guards is built. The content of methodical recommendations for training on fire training and personal safety is presented: awareness of the purpose and objectives of the use of weapons in activities for the protection and defense of the border; knowledge of the content and mastering the methods of using weapons in the protection and defense of the border; the attitude of cadets to the tasks; the level of readiness of cadets to practice a high level of professional skills; assessment and consideration of the features of the nervous system of each individual cadet, the availability of professional experience, inclinations and abilities of future officers.

Key words: *fire training, professional training, personal security training, future border guards, methodical recommendations.*

УДК 37.013.42

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.83.15>

Клочок О. М.

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ РЕАБІЛІТОВАНИХ НАРКОЗАЛЕЖНИХ У ГРУПАХ САМОДОПОМОГИ

Статтю присвячено реалізації констатувального етапу експериментального дослідження з виявлення рівня соціально-педагогічної підтримки реабілітованих наркозалежних у групах самопомоги, що стало можливим завдяки розробленню критеріальної бази дослідження.

Проаналізовано передумови емпіричного дослідження, виявлено критерії та відповідні їм показники рівня соціально-педагогічної підтримки реабілітованих наркозалежних у групах самопомоги. Розроблено систему з трьох критеріїв та обрано по два показники до них.

Показниками когнітивного критерію стали "Соціальні знання", досліджені за допомогою методу розв'язання соціальних ситуацій, опитування, інтерв'ю, та "Уявлення щодо реалізації соціально-позитивного досвіду підтримки і самопідтримки", виявлені за допомогою методу експертної оцінки та авторської анкети. Показниками особистісно-ціннісного критерію стали "Цінності особистості", емпірично перевірені методикою "Діагностика установок особистості "альтруїзм-егоїзм", та "Самоефективність", що досліджено тестом Д. Модукса і М. Шеєра (модифікація Л. Бояринцевої під керівництвом Л. Кричевського). Показниками мотиваційно-діяльного критерію стали "Мотивація досягнення успіху", яку досліджено тестом "Мотивація досягнення успіху" Ю. М. Орлова, та "Соціальний самоконтроль", що продіагностовано за допомогою шкали соціального самоконтролю М. Снайдера.

Представлено розроблену і формалізовану трирівневу шкалу для оцінки кожного з критеріїв, яка є найзручнішою для інтерпретації й порівняння результатів, визначено змістові характеристики низького, середнього і високого рівнів соціально-педагогічної підтримки реабілітованих наркозалежних у групах самопомоги.